

RAKOVNICKÉ OBEČNÉ NOVINY

Číslo 7
★
Ročník V
★
Október
2005

Všetky náklady spojené s vydávaním a rozširovaním hradí obec Rakovnica

Foto na str.: Dr. Sabo

Ukážka novodobej výstavby

Historicky zaujímavý dom

Srdečne Vás vítame a úprimne ďakujeme

Vážení prítomní!

Dovoľte mi srdečne privítať Vás všetkých v našej obci, tak ako sa vítajú hostia najvzácnejší. Aby ste mali lepšiu predstavu o tom, kde sa nachádzate, chcem Vám povedať najdôležitejšie fakty o našej histórii, ale aj o našej súčasnosti a predstavách do budúcnosti.

Pred vyše 700 rokmi priviedol našich predkov na úbočie vrchu Turecká hlavne bohatý výskyt nerastných surovín a všeobecný rozmach ťažby železnej rudy. Založili osadu na mieste, ktoré dnes nazývame Iváďó. Jedinou pamiatkou na toto obdobie, ktorá sa nám zachovala do dnešných dní, je kaplnka postavená na začiatku 13. storočia. Aj napriek nepriaznivým okolnostiam, ktoré boli súčasťou našej histórie, ako sú turecké vpády, mor, či niekoľko požiarov, ktoré našu obec postihli, ľudia dokázali vždy vstať a preniesť štafetu života z

generácie na generáciu. Baníctvo, jedno z najťažších remesiel a povolání bolo hlavným zdrojom obživy obyvateľov našej obce celých sedem storočí. Chlapi boli baníci a ženy s deťmi obrábali kamenisté polia, aby rodiny mohli prežiť. O tom že žili v duchu kresťanskom svedčí, že v obci boli postavené ďalšie dva kostoly, evanjelický a katolícky.

Až novodobá história priniesla väčší rozvoj. Väčšina domov, ktoré dnes môžeme v obci nájsť bola postavená v minulom storočí, a najviac v jeho druhej polovici.

Obec bola krátko po 2. svetovej vojne elektrifikovaná, vzniklo Potravné družstvo pre lepšie zásobovanie obyvateľstva potravinami, ktoré sa neskôr stalo súčasťou Jednoty a ešte neskôr sa presťahovalo do novopostavenej budovy nákupného strediska. V obci sa v tom období postupne postavil tento kultúrny dom, ktorý slúžil a dodnes slúži aj ako sídlo obecného úradu a predajňa rozličného tovaru, postavila sa dvojtriedna budova školy, kde je dnes prevádzka materskej školy. Ďalej sa vybudoval miestny rozhlas a verejné osvetlenie, spevnili a rozšírili sa miestne komunikácie, zaviedla sa autobusová doprava a v päťdesiatych rokoch vzniklo jednotné roľnícke družstvo a vybudoval sa vodovod na Plešiveckú planinu. Aj v ďalšom období pokračoval rozvoj obce, v homej časti bola postavená predajňa

potravín a pohostinstvo a v dolnej časti už spomínané nákupné stredisko. Budova bývalej Jednoty bola neskôr zrekonštruovaná na obecný klub. Neskôr bola venovaná pozornosť cintorínu, kde bola vytvorená nová časť cintorína a postavený dom smútku.

V roku 1993 sa datuje začiatok výstavby vodovodu, kde do dnešného dňa sa preinvestovalo viac ako 40 mil. korún, výstavba je podľa výšky nákladov zhruba v polovici a ukazuje sa, že stavba takéhoto rozsahu je aj po spojení síl piatich obcí príliš náročná na zvládnutie, najmä po stránke finančnej.

Iné to bolo s plynifikáciou, ktorej investorom bol plynárenský podnik a ktorá bola ukončená v roku 2003.

V krátkosti ste spoznali našu minulosť. Samozrejme že rozvoj obce musí pokračovať aj ďalej a najdôležitejšou úlohou na ďalšie obdobie je dokončenie vodovodu a ďalšej občianskej vybavenosti, vybudovanie kanalizácie, ale aj orientácia obyvateľov na iné ekonomické aktivity, napríklad smerom k rozvoju cestovného ruchu, poskytovaniu služieb, alebo zakladaniu malých rodinných podnikov orientovaných na tradičnú produkciu, či už potravinárskeho, remeselného ale i priemyselného charakteru.

Vážení členovia Jednoty dôchodcov Slovenka! Vy ste tou generáciou, ktorá sa v najväčšej miere podieľala na premenách našej obce, pretože táto etapa v živote obce sa zhoduje s obdobím

Vášho ekonomicky aktívneho veku. Preto všetkým dnešným dôchodcom patrí za dosiahnuté výsledky úprimné poďakovanie. Ešte aj dnes, keď už vaše hlavy striebria šedinou, väčšina z vás sa aktívne zapája do spoločenského života v obci. Vaša organizácia patrí v našej obci medzi najaktívnejšie. Môžeme sa spoločne pochváliť, že naša spolupráca je na veľmi dobrej úrovni, za čo chceme poďakovať vám všetkým, no najmä vášmu výboru na čele s pánom Bradáčom. Som presvedčený, že spolupráca bude pokračovať v rovnakom duchu aj naďalej.

O dobe, ktorú práve prežívame sa zvykne hovoriť ako o hektickej. Ale ak sa obzrieme späť do čias Vášho detstva, zistíme, že každá doba ktorú ste prežili, bola hektická. Vždy išlo o niečo

dôležité, mnohokrát dokonca o životne dôležité udalosti a postoje. Také bolo obdobie medzi dvoma vojnami, obdobia svetových vojen, povojnová obnova spoločnosti i každá zmena spoločenských a politických pomerov, tú poslednú nevynímajúc. Že to nebolo nikdy jednoduché, to viete najlepšie Vy, ktorí ste to všetko prežili.

Práve v tomto čase, keď príroda nabrala krásy farieb jesene, sa všetci o čosi viac zamýšľame nad prežitým životom, uvedomujeme si svoje postoje a vzťah k iným ľuďom, snažíme sa byť pozornejší a ľudskejší. Teplé ľudské slovo, láskavý pohľad, či pohladenie, slávnostný obrad, alebo návšteva, to všetko sú vzácne momenty a príležitosti pre uctenie si jesene života tých spoluobčanov, ktorí si po celoživotnej

práci našu úctu a vďaku bezpochyby zaslúžia.

Vážení spoluobčania, dôchodcovia!

Dovoľte mi, aby som sa Vám v mene vedenia obce úprimne poďakoval za všetko, čo ste počas Vášho aktívneho života vykonali pre spoločnosť, pre obec, aj pre svoje rodiny. Želám Vám, aby jeseň Vášho života v kruhu svojich najbližších bola krásna, slnečná a dlhá. Dni Vášho zrelého veku nech sú popretkávané radosťou zo života, pocitom užitočnosti a vďačnosťou nás všetkých.

Ešte raz Vás všetkých srdečne vítam a želám Vám príjemné prežitie dnešného popoludnia, príjemnú zábavu a cíťte sa u nás ako doma!

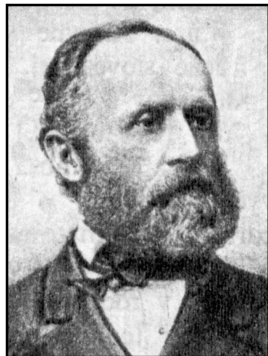
Ing. O. Lorko
starosta obce

Významné osobnosti obce Rakovnica

Obec Rakovnica má svoje historicky významné osobnosti nielen miestneho, ale i národného a medzinárodného charakteru. V tomto čísle sa venujeme trom osobnostiam, ktoré zanechali po sebe stále trvajúce hodnoty.

Pavol Dobšínský

Okrem iného pôsobil v rokoch 1855-1858 na evanjelickej fare v

Rožňavskom Bystrom a v Rakovnici. Tento vzácny človek sústavne zbieral a zapisoval príslovia, piesne, porekadlá, hádanky, hry, obyčaje a poverky. Jeho

zberateľský záujem sa koncentroval na ľudové rozprávky. Tohto roku sme si pripomenuli 177. výročie jeho narodenia. Pavol Dobšínský je čestným občanom obce Rakovnica.

Robert F. Oweremayer

Americký kozmonaut, skúšobný pilot, ktorý bol prvým veliteľom kozmickej lode Columbia, má korene

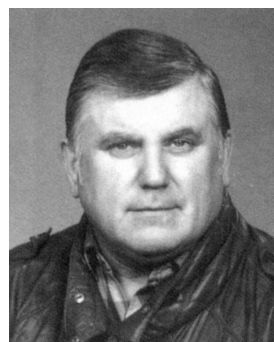

priamo v Rakovnici. Starý otec Roberta a jeho matka Margita Fábianová pochádzali z Rakovnice. Robert bol z troch detí Margity najstarší a osud mu dožičil byť slávnym a nezabudnuteľným. Robert F. Oweremayer je čestným občanom obce

Rakovnica.

Ondrej Žúdel

Pochádza z Rakovnice, kde prežil

detstvo, mládenectvo i časť dospelosti. V posledných rokoch žil a tvoril v Rožňave. Do svojej obce sa rád a pri každej príležitosti vracal. Jeho

obec bola studnicou, z ktorej čerpal pri svojej tvorbe. Publikoval v mnohých časopisoch, novinách. Písal aj pre rozhlas. Známe sú jeho aforizmy, básnické zbierky. Venoval sa i próze tvorbou súboru poviedok z banického prostredia. Zomrel v roku 2004 a je pochovaný na cintoríne vo svojej rodnej Rakovnici.

Aktívnosť a činnosť organizácie dôchodcov

Vážení dôchodcovia, vážení občania,

dovoľte mi, aby som sa prostredníctvom Rakovnických novín, ktoré vychádzajú pri príležitosti 10. výročia založenia Jednoty dôchodcov Slovenska v okrese a 5. výročia založenia Jednoty dôchodcov v našej obci prihovoral a v skratke zhrnul našu činnosť.

Naša základná organizácia bola založená 28.1.2000 a pri jej zrode bolo

21 členov. Dnes má organizácia spolu 66 členov. Cieľom jej založenia bolo zabezpečovať pre našich dôchodcov v rámci záujmových činností a možností pokojný a hladký priebeh starnutia. Veď i medzi nami dôchodcami je ešte veľa vitálnych ľudí, ale im treba ukázať cestu k aktívnemu starnutiu a aj to je náš cieľ. Preto i naša organizácia je zameraná na pomoc našim dôchodcom tým, aby pri vstupe do dôchodku sa nepokladali za zbytočných, aby sa

neuzatvárali do seba a neprepadávali do pasivity. Treba hľadať aktivity, spolu sa stretávať a vhodným pohybom si udržiavať zdravie a neupadnúť technickému pokroku, iba televízoru.

Základná organizácia Jednoty dôchodcov v našej obci dáva možnosť všetkým dôchodcom zúčastňovať sa na spoločenskom živote obce v rámci organizovaných akcií a organizovanosti, do ktorej má každý dôchodca otvorené dvere za členský príspevok 50,- Sk

ročne. Akcie sú plánované na celý rok a schvaľované členskou schôdzou.

Medzi tradície patrí posedenie pri studničke v Henclovej dolinke, ktoré v tomto roku sa uskutoční už po piaty rok. Na tomto posedení sa preberajú rôzne témy a organizujú prednášky. Môžem spomenúť stretnutie s našimi vnúčatami, kde písali básničky a kreslili na témy voda, vzduch, slnko a zem. Bolo potešením čítať ich myšlienky a obdivovať nadanie, načo môžeme byť pyšní. Ďalej boli uskutočnené prednášky a besedy ako História našej obce od jej vzniku, Úloha baníctva a jeho vplyvu na obživu rodiny a rozvoj obce, Beseda k 60. výročiu SNP za účasti priamych účastníkov odboja, previedli sme krst knihy nášho básnika p. O. Žúdela, ktorý žiaľ už nie je medzi nami a naposledy odborné prednášky so zdravotnou tematikou, ktoré trápia najviac nás dôchodcov, ktoré nám predniesli naše rodáčky lekárky. Vždy pri týchto aktivitách sa zaspievajú starodávne pesničky a využívame i príjemné posedenie pri guláši alebo opekaní klobás a pod.

Nemôžem nespomenúť i každoročne organizovanú akciu ku koncu roka, kde nám náš folklórny súbor Veršínok, naše ženy zaspievajú a pripravujú hodnotný kultúrny program, ako je Posedenie pod jedličkou, zvyklosti obce na Luciu a pásmo Od Ondreja do Lucie, aby boli zachované obyčaje a zvyklosti obce. Ďalej robíme výstavku výšiviek, pečiva a fotografie so zábermi ako vyzerala naša obec začiatkom 19. storočia po dnešok. Okrem už vyššie spomenutých akcií organizujeme i spoločné zájazdy s Obecným úradom na termálne kúpaliská, MDD a iné podujatia, na ktorých berieme účasť. Ide o široký záber činností. Mám radosť, že je snaha a chuť pracovať, a preto musím poďakovať celému výboru za činnosť, zvlášť Mgr. M. Sabovej a Mgr. E. Birkovej, ako aj starostovi obce, ktorý nás v našich aktivitách podporuje.

Vážení dôchodcovia,

ďalej by som sa chcel dotknúť i nášho postavenia v dnešnej spoločnosti. Život našich dôchodcov je ťažký a nie jednoduchý. Korene treba hľadať v tom, že v roku 1989 bolo násilné prerušenie zákonných vzťahov vyplývajúcich zo sociálneho zákonodárstva minulého režimu, ktorému sme v dobrej viere ukladali

svoje príspevky na starobu a ich vytrhnutím urobilo z nás skupinu, ktorá nie je objektívne schopná prijímať súčasnú situáciu bezvýhradne. Neriešia sa negatívne dôsledky spoločenskej transformácie od jej počiatku, je tu nedostatočná právna ochrana seniorov, poskytovanie zdravotnej starostlivosti sa od základu mení, sociálne dávky sa znižujú, ale výdavky za služby rapídne narastajú. To, čo sa uskutočňuje v pohybe zvyšovania cien tovaru, elektrickej energie, plynu a všetkého spotrebného tovaru a služieb za jeden rok, to sme nezažili do roku 1989. Naši predstavitelia súčasnej vlády venujú málo priestoru potrebám starších ľudí, a preto i my dôchodcovia v rámci organizovanosti máme vyššie orgány, ktoré sa dožadujú práva dôchodcov, či už vo forme petícií, výziev, protestov a žiadostí. I náš okresný výbor spolu so ZO sa obrátili na prezidenta, parlament a vládu s výzvou, v ktorej žiadame: valorizáciu dôchodkov podľa rastu životných nákladov od samého začiatku, odpustenie mesačných poplatkov za používanie telefónnych staníc, odpustenie poplatkov za elektromery a plynometry, naďalej ponechať zľavy dôchodcom, ktoré platili v roku 2002. Zvlášť bytostne sa nás dotýkajú zdravotnícke reformy, ktoré nás postihujú finančne ako poplatky za recepty, poplatky za pobyt v nemocnici, doplatky za predpísanie nutných liekov, doprava a pod.

My dôchodcovia sme skromní a nežiadame nemožné, chceme len, aby nám bolo dané to, čo si za tie roky poctivej práce pre spoločnosť zaslúžime. Žiadame len toľko, aby sme mohli žiť dôstojne, zachovať si primeranú životnú úroveň.

Opäť je tu Mesiac úcty k starším, čas, keď nám ako adresátom tejto úcty prichodí výraznejšie a konkrétne obrátiť našu pozornosť na jej prejav k nám, na miesto starších ľudí v spoločnosti, na ponímané hodnoty života v starobe a na jej kvalitu. Počas trvania našej organizácie, len jeden rok vypadol z tejto úcty. Dnes si ho v našej rodnej obci môžeme pripomenúť spolu s ostatnými základnými organizáciami v okrese spolu s 10. výročím založenia okresnej organizácie.

Záverom mi dovoľte parafrázovať, žiaľ skutočnosť, že kým v 19. storočí bol problém dožiť sa staroby, problémom 20. storočia bolo starobu zabezpečiť a problémom 21. storočia bude starobu naplniť obsahom.

Ondrej Bradáč,
predseda ZO JDS

Z domáceho slovníka

Časť zbierky z rakovnického nárečia

koperda	- obálka
lajblík	- vesta
zimóriä	- krtko
hantúška	- šatka na hlavu
kalap	- klobúk
vigan	- ženské šaty
kamžä	- sukňa
čatorňa	- odkvapová rúra
pajd	- povala
umyt' sudy	- umyt' riad
chyžä	- izba
ročka	- vedro
beden	- širšia kanva na vodu, mlieko a pod. navrchu s rúčkou
rajnice	- kastrol, hmiec
gräca	- motyka
hók	- dvojzubý hák na okopávanie zemiakov
grúle	- zemiaky
bvab	- fazuľa
biglajz	- žehlička
biglovat'	- žehliť
žochtár	- nádoba do ktorej sa dojí mlieko
šäflík	- nízka drevená nádoba na vodu (umývala sa z toho aj podlaha)
obsec	- opäť
glajchät' sä	- zmieriť sa s niekým
curnaj	- udalosť spojená s veľkým krikom
dubarajk	- hrmot
lušivo	- naštiepané tenké drevo na podpálenie
firhang	- záclona
tonšarik	- lievik
piklet, pitvor	- niečo ako predsieň v starých domoch (podlaha hlinená)
fusekle	- ponožky
hokerlík	- malý stolček bez operadla
prézle	- strúhanka
buben	- rúra na pečenie
postruhník	- malý bochník upečený z cesta, ktoré zostalo pri pečení chleba v peci
varštat	- pracovný stôl v stolárskej dielni
kerstedelniška	- V kostole stojan, kde bola voda na krst
tanisterka	- kapsa ušitá z plátna, dala sa zavesiť na plece
d'ugó	- zátka
mertušok	- sklenená nádoba (podobná fľaške), do ktorej sa v krčme nalievalo

Zbiera: R. Hudecová

Veršinok nás dôstojne reprezentuje

O dedinskej folklórnej skupine Veršinok sme už písali, píšeme a budeme písať. Dôvod je prozaický. Naša DFS Veršinok sa dôstojne každoročne prezentuje v obci a reprezentuje obec na folklórnych slávnostiach i ďalších akciách. Skupina má za sebou desaťročnú aktívnu činnosť.

DFS pracuje od roku 1994, kedy

uviedla vianočné pásmo v obci. Svojou činnosťou sa snaží zachovávať zvyky, obyčaje, piesne. Do tejto náročnej a zodpovednej činnosti postupne zasvecuje aj mladšiu generáciu.

Z kroniky folklórnej skupiny by sa dali vyčítať všetky nácviky, festivaly, vystúpenia, ktoré už absolvovala. Bohatá štatistika svedčí o aktívnej činnosti a číslach Veršinku. Našu skupinu poznajú diváci v Rakovnici, Rožňave, Brdárke, Detve, Rejdovej, Betliari. Pásmo, ktoré Veršinok priniesol a prináša na scénu boli obohatením pre divákov a inšpiráciou pre ďalšie skupiny. Zakladateľkou skupiny je pani Mária Sabová. Kolektív organizačne vedie pani Mgr. Ľuba Birková.

Práca Veršinku spočíva v čo najbohatšom zachovaní folklórneho materiálu obce, a preto jej najväčším pokladom sú pamätníci tradícií, zvykov, obyčají, ktorí sú ochotní kedykoľvek pomôcť, poradiť a podľa možnosti sa i do činnosti zapojiť. Tohto roku

Foto: Ing. Lorko

Z vystúpenia Veršinku v Rejdovej

Veršinku tleskali diváci v Rakovnici pri významnej kultúrnej udalosti, slávnostného pomenovania DFS na Veršinok. Ďalej potleskom Veršinok odmenili v Brdárke, Rejdovej, kde sa súbor predstavil s novým pásmom „U ženícha vo štvrtok“.

Text a 3 foto: Dr. Sabo

Účastníci nového pásma

Záber z nácviku

Časť najmladších členov Veršinku

Aforizmy Ondreja Žúdela

Nesplnené sny si skôr odpustíme ako nesplnené sľuby druhých. I keď veľakrát ide o tie isté prania.

Konkurencia je ako oheň. Je dobrý pomocník, no nebezpečný partner.

Nenávisť medzi politikmi nevzniká z toho, že jeden chce pre občana viac ako druhý. I keď sa tak tvária.

Ženu ani kvetinou neudri, keď sa jej nechceš zbaviť.

Poriadny muž i v mníške vidí ženu.

Vážiť si niekoho je oveľa ťažšie ako ho nenávidieť.

Aféry vo vyspelých štátoch potvrdzujú, že aj oni majú ťažkosti, keď riadi niečo človek.

Podnikanie skutočne rozvíja všetky vlastnosti človeka.

Niekedy i tie, čo nikdy nemal.

Slúžiť v armáde, kde sa degraduje, je vždy veľké riziko.

Až keď začal podnikáť, prišiel na to, že niektoré veci sa nedajú kúpiť.

Manželstvo je ako hra v šachy; najviac nás mrzí, keď dostaneme hlúpy mat.

Riadenie auta nám aspoň trochu nahrádza našu potrebu niekoho riadiť.

Platila na ňu od muža iba "dobrá výplata".

Pri dnešnej kvalite ciest vôbec niet divu, keď niekto zide z cesty.

Ženy vedia odpustiť iba jedinu neveru - svoju.